

Quo vadis universitas?

Federico Borges Sáiz

I Premis Opinió Innovadora – Ciències socials i de l'educació i humanitats

La universitat, arreu del món, està en crisi. I no és una crisi conjuntural, sinó una situació derivada dels canvis tecnològics, socials, i econòmics que estan conformant un segle diferent, on la universitat mira de trobar el seu lloc en un món que està canviant sense tindre-la en compte. La digitalització i la globalització marquen àmbits i relacions noves, amb canvis tan grans que la universitat no pot adaptar-se, o adaptar-los, com ha fet al llarg dels seus 800 anys d'història amb tota mena de canvis polítics, socials, econòmics i de corrents de pensament, fins i tot incorporant processos industrials al seu funcionament. L'abast de les forces actuals és tan gran que una adaptació no és suficient, i la universitat ha de refundar-se per tal de perviure.

La força inicial dels canvis és que des d'una societat postindustrial, on el capital i la mà d'obra es concentraven més i més en els serveis i la comunicació, el nostre segle XXI està evolucionant cap a una *societat xarxa* on la generació, la transformació i la difusió d'informació i coneixement són actius claus.

El segon canvi d'envergadura és que per primera volta en la història *la informació i el coneixement es creen i es representen de formes no lineals*, i no estan concentrats en certs llocs i en certes persones. Ara són a tot arreu, accessibles en qualsevol moment, fins i tot amb *mobilitat*, és a dir, interactuant amb continguts i persones des de qualsevol lloc.

El tercer fenomen de gran abast és un conjunt de *canvis en la concepció de la formació i de l'aprenentatge*. L'aprenentatge ja no es considera resultat de la transmissió de continguts, sovint lineals i compartimentats, sinó el resultat de la pròpia construcció que fa l'estudiant a partir de continguts en xarxa i interrelacionats. A més, de la formació reglada durant períodes determinats, sovint amb un final marcat, es tendeix a l'aprenentatge al llarg de la vida del ciutadà, a una formació dirigida progressivament a resoldre les necessitats personals segons van apareixent, en un entorn d'aprenentatge crític, col·laboratiu i innovador.

El quart canvi és que *la missió tradicional de les universitats ja no és correspon amb les necessitats actuals*, i per tant hi ha forces que des de tot arreu fan tensionar la universitat cap a una missió diferent a la tradicional. Les universitats ja estan competint entre elles pels estudiants, els quals no són homogenis quant a edat, experiència i origen, estan competint pels recursos econòmics, que per tot el

món son minvants, i estan competint pel que fa a qualitat i posicionament. A més, se'ls demana una formació adaptada a les necessitats socials i empresarials, se'ls demana més difusió i transferència del coneixement, i també més suport als estudiants i a iniciatives socials i culturals.

El darrer canvi, però no el menys important, és *el canvi de rol de l'estudiant i del rol del docent*. Les estratègies d'aprenentatge reactives o passives ja no són útils, donat que s'espera de l'estudiant una actitud proactiva i una responsabilitat personal autònoma en el seu aprenentatge. Al mateix temps el rol del professorat passa d'un lloc central d'autoritat i ser administrador del saber a donar suport i guiar l'estudiant, a fomentar que l'estudiant intervinga activament en la seua formació i a contribuir a satisfer les seues necessitats formatives.

Aleshores, la universitat no pot perviure fent únicament adaptacions que perpetuen els seus processos i funcionament tradicionals. Cal reconèixer que la tecnologia no és l'element determinant en la necessària transformació de la universitat, sinó un de tants. Per això cal que es replantege no tan sols la seua digitalització, sinó també la seua metodologia docent, el suport als estudiants, la seua governança, i els seus processos d'innovació.

Davant de tot això, la pròpia universitat és conscient que aquest temps ple de tensions i de canvis significatius, que aquesta redefinició tecnològica i social, és una evolució amb oportunitats per a millorar, per a innovar, i per a trobar solucions als reptes nous.

Dades de l'autor:

Federico Borges Sáiz <fborges@uoc.edu>

20780803-G

Parc Salvador Castell 43

46680 Algemesí

Bibliografia:

Bartolomé, A., Tarín, L. & Koskinen, T. (2011). Educación superior para una nueva sociedad. Recuperat el 15.04.2011, de <<http://www.elearningpapers.eu/index.php?page=volume&vol=24&lng=es>>.

Morin, E. (2001). *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Barcelona: Paidós.

Tubella, I., & Gros, B. (Coord.). (2011). *Capgirant la universitat. Accions per al futur proper*. Barcelona: Editorial UOC.

Escola de Llengües - UOC

<http://www.escuela-de-lenguas.uoc.edu/>

eLearn Center - UOC

<http://elearncenter.uoc.edu/portal/castellano/elearncenter/index.html>